

**KOMPASSI –
Suuntana ihmisläheinen ammatti -messut
nuorten koulutus- ja uravalintaa tukemassa**

Merja Kela

**Kehittämishankeraportti
Joulukuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) KELA, Merja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi KOMPASSI – Suuntana ihmisläheinen ammatti-messut nuorten koulutus- ja uravalintaa tuke- massa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opinto-ohjaajankoulutus.		
Työn ohjaaja(t) LOUHI-JAUHAINEN, Marjaana		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kajaanissa, Kainuun ammattiopistossa järjestettiin KOMPASSI – Suuntana ihmisläheinen am- matti messutapahtuma 17 - 18.1.2007. Tämän Kehittämishankkeen päätavoitteena oli selvittää, kuinka messutapahtumalla voidaan tukea nuoren koulutus- ja uravalintaa. Lisäksi tavoitteena jatkossa on perusopetuksen ja Kainuun ammattiopiston ohjausyhteistyön kehittäminen. Kehittämishankkeeseen sisältyvässä tutkimuksessa käytettiin määrällistä tutkimusotetta. Tutki- musaineisto muodostui Kajaanin kaupungin perusopetuksen 9.luokkien oppilaiden (N= 143) vastauksista. Oppilaat vierailivat KOMPASSI – messutapahtumassa tammikuussa 2007. Kehittämishankkeen selvitystyön tulokset osoittivat, että messutapahtuma on hyvä tuki perus- opetuksen opinto-ohjaukseen. Messut tuovat ammatit ja koulutusalat esille hyvin. Lisäksi vaih- tuvat ja mielenkiintoiset esitykset herättävät nuoren kiinnostuksen ammatteihin ja koulutusalo- ihin. On kuitenkin muistettava, että nuorten on saatava oikeanlaista tietoa ammateista ja koulu- tusaloista. Opinto-ohjaaja ja opinto-ohjaus ovat hyvin tärkeässä asemassa, kun nuori suunnittelee uraansa. Opinto-ohjaajan on oltava selvillä messutapahtuman luonteesta ja sen sopivuudesta ryhmille. Tästä syystä perusopetuksen ja ammatillisen toisen asteen välinen tiivis yhteistyö on edellytys, jotta messutapahtumat palvelisivat nuoren koulutus- ja urasuunnittelua. Jatkossa kehittämishankkeen tuloksia tullaan hyödyntämään tiivistämällä ohjausyhteistyötä Kai- nuun alueella.		
Avainsanat (asiasanat) Ammatillinen toinen aste, ammatinvalinta, koulutusvalinnat, perusopetus, uravalinta		
Muut tiedot		

Author(s) Merja Kela	Type of Publication Development project report	
	Pages 37	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title KOMPASSI- Way to humane occupation exhibition and how it does support young student's career and education plans		
Degree Programme Teacher Education College, Vocational Study Counsellor Education		
Tutor(s) LOUHI-JAUHAINEN, Marjaana		
Assigned by		
Abstract School of further education of Kajaani was hold KOMPASSI- way to humane occupation exhibition in 17 - 18.1.2007. Main task of this development plan was get know how exhibitions can support student's career and education plans. One task was also improving cooperative of educational guidance between comprehensive school and school of further education. In this development project was used quantitative research policy. Research material was collected from comprehensive school of Kajaani. 143 students who visited in KOMPASSI- exhibition in January 2007 gave their answers to this research. All of them were nine grade. The development project research proves that different kind's exhibitions are advantageous support to educational guidance of comprehensive school. Exhibition can express different careers and educational sector. Exhibitions are great way to make interesting representation of different careers and educational sectors. But also they must remember that all students get realistic image of careers. Guidance counsellor and educational guidance are remarkable position when young students plan their careers. Guidance counsellors must get familiar with that kind of exhibition is concerning and appropriate to students. This is thing where cooperative between school of further education and comprehensive school have major impact. If the cooperative is not working exhibition can be useless. In the future this research results is going to impact on cooperative of educational guidance in Kainuu area.		
Keywords career choice, educational choice, basic education, educational second degree		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
1.1 Kehittämishankkeen lähtökohdat ja tavoitteet.....	2
1.2 KOMPASSI -messutapahtuma nuoren koulutus- ja uravalintaa tukemassa	3
2. NUORUUS ELÄMÄNVAIHTEENA JA OHJAUKSEN HAASTEENA	4
2.1 Nuoruusiän kehityksen reunaehtoja	4
2.2 Nuoren valinta- ja päätöksentekoprosessi.....	6
2.3 Perusopetuksen ja ammatillisen toisen asteen koulutus- ja uraohjaus	9
3. KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSTEHTÄVÄT	10
4. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS.....	10
4.1 Tutkimusmenetelmät	10
4.2 Aineiston keruu ja käsittely	10
5. KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	11
5.1 KOMPASSI – messutapahtuma tukemassa nuoren koulutus- ja uravalintaa.....	11
5.1.1 Opinto-ohjaus ja messutapahtuma.....	12
5.1.2 koulutus- ja urasuunnittelua tukevan informaation saaminen messuilta	16
5.2 Rekrytointimessun vaikutus nuorten koulutus- ja urasuunnitteluun	18
5.2.1 Yleisesti kiinnostavat koulutusalat.....	18
5.2.2 Oman mielenkiinnon herääminen messutapahtumassa esillä olleisiin koulutusaloihin	19
5.3 Nuoren ammatinvalintaan vaikuttavat muut tekijät	22
5.3.1 Vanhemmat, sisarukset, paikkakunta, kaverit, sukulaiset	22
5.3.2 Opinto-ohjauksen merkitys valinnoissa	24
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	25
LÄHTEET	28
LIITTEET	30
1. Kyselylomake	
2. Tutkimuslupahakemus	
3. Kuviot	

1 JOHDANTO

1.1 Kehittämishankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

Mahdollisuus tehdä itseään koskevia valintoja on nuorelle erittäin tärkeää. Sen tulisi olla lähtökohtana myös koulutus - ja urasuunnittelussa. Valintaprosessin vaiheiden läpikäynti, vaihtoehtojen etsiminen ja perustelu sekä valintojen tekeminen ovat tärkeimpiä yhteiskunnalliseen muutokseen valmentavia taitoja. Oppilaitoksessa päätöksentekotaitoja on mahdollisuus harjoitella turvallisessa ympäristössä. (Virtala 2002, 37.)

Elinkeinoelämän keskusliitto antoi syyskuussa 2007 lausunnon opetusministeriön valmistelemasta kehittämissuunnitelmasta, jossa tavoitteeksi asetettiin ammatillisen tutkinnon suorittajien määrän kasvattaminen. Lausunnon mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin nuoriin, jotka eivät hakeudu jatko-opintoihin peruskoulun jälkeen. Suomessa noin 100 000 16 - 24-vuotiasta nuorta eivät ole koulutuksessa eivätkä töissä. Myös opetusministeriö pitää tärkeänä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa sitä, että perusopetuksen ja ammatillisen koulutukseen lisätään riittävästi ohjaus- ja tukitoimia nuorten ammattivalintaan. (Opetushallitus 2007, 2.) Tähän haasteeseen ammatillinen koulutus on pyrkinyt vastaamaan kehittämällä ura- ja rekrytointipalvelujaan. Tällaisia ura- ja rekrytointitapahtumia ovat esimerkiksi yritystutustumiset, työssäoppiminen, internet-palvelut ja messutapahtumat. (Stenström 2002, 131 - 142.)

Tässä kehittämishankkeessa selvitetään KOMPASSI- messujen vaikuttavuutta nuorten koulutus- ja uravalintaan. Lisäksi selvitetään, millaisia kehittämistarpeita on messutapahtumassa, jotta siitä hyötyisivät kävijät, oppilaanohjaajat ja messuja järjestävä organisaatio. Kehittämishankkeeseen sisältyy tutkimuksellinen osuus, jossa tutkimusaineistona ovat toimineet Kajaanin kaupungin perusopetuksen 9.luokkien oppilaille osoitetut kyselyt. Kyselyt kerättiin tammikuussa 2007 messutapahtumassa. Kehittämishankkeen teoriaosassa käsitellään nuoren ammatinvalintaan vaikuttavia tekijöitä, joita ovat muun muassa nuoren omat kehitysprosessit sekä opinto-ohjaus perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa.

1.2 KOMPASSI -messutapahtuma nuoren koulutus- ja uravalintaa tukemassa

Opetusministeriö ja -hallitus ovat pyrkineet kehittämään toisen asteen ammatillisen koulutuksen ura- ja rekrytointipalveluiden toimintaan arvioimalla niitä. Toiminnan tarkoitus on saada luotua verkostot niin oppilaitosten kuin ammatillisesta koulutuksesta valmistuneen nuoren tueksi. Tällainen palveluverkosto koostuu yhteistyöstä työelämän, eri oppilaitosten henkilöstön ja opiskelijoiden välillä. Rekrytointipalvelut tarjoavat mahdollisuuksia, mielikuvia ja omakohtaisia kokemuksia erilaisista ammateista, koulutuksista, työelämästä ja sen tarpeista. Nuorten näkökulmasta rekrytointipalvelut toimivat suorana työllistymiskanavana, sillä osa rekrytointipalvelua on opintojen aikana suoritettavat työssäoppimisjaksot. (Stenström, 2002, 131 - 142.)

Kainuun ammattiopisto on ammatillinen oppilaitos niin nuorille kuin aikuisille. Se on Kainuun maakuntayhtymän omistama kunallinen liikelaitos. Opiskelijoista noin 1900 on nuoria ja 1100 aikuisia sekä noin 550 oppisopimusopiskelijaa. Erilaisten rekrytointitapahtumien avulla pyritään herättelemään tulevien opiskelijoiden mielenkiintoa Kainuun ammattiopiston tarjoamiin erilaisiin koulutusaloihin. Tällaisia rekrytointitapahtumia Kainuun ammattiopiston ohjaussuunnitelman mukaan ovat esimerkiksi vanhempainillat, Taitaja 9 -kilpailut ja kahdeksaluokkalaisten tutustumisviikko. (Kainuun ammattiopisto 2006, 2.) Kainuun ammattiopiston toisen asteen oppilaitos järjesti KOMPASSI – Suuntana ihmissläheinen ammatti -messut 17.- 18.1.2007 Kajaanissa. Messut oli suunnattu ensisijaisesti Kainuun kuntien yläkoulun oppilaille ja toisen asteen opiskelijoille.

KOMPASSI- messut tarjosivat tietoa niin sanotuista pehmeiden alojen ammateista. Pehmeät alat, jotka olivat messuilla edustettuina, olivat matkailu-, ravitsemis- ja talous-, hyvinvointi-, kulttuuri-, luonnonvara- ja liiketalouden ala. Messutapahtumassa olivat mukana sekä työelämän että koulutusalojen edustajat omineen infopisteineen. He kertoivat, millaisia valmiuksia työ vaatii, miten kyseiselle alalle opiskellaan ja millaiset ovat jatkokoulutusmahdollisuudet. Ammattiopiston opiskelijat olivat messujen järjestämisessä mukana omalla panoksellaan, jotta messuista saatiin nuorten näkökulmasta mielenkiintoiset.

Nuoret, jotka ovat tutustuneet opinto-ohjaustunneilla eri ammatteihin ja koulutusvaihtoehtoihin, etsivät rekrytointimessuilla itsenäisesti tietoa. Alan mielenkiintoisuus voi ohjata paljolti sitä, mitä varten messutapahtumaan on lähdetty. Messujen tavoitteena on, että kävijä saa mielikuvia ammasteista, koulutusosalatietoa ja tietoa erilaisista mahdollisuuksista. Kaikesta huolimatta tapahtuma vaatii paljon ennakkotyötä etenkin opinto-ohjaajalta. Opinto-ohjaajan tulisi ennakkoon tutustua messuohjelmaan, -tehtäviin ja -tilakarttoihin. Lisäksi ohjaajan tulisi selvittää, mistä nuoret ovat kiinnostuneita. Lopputuloksena voidaan saavuttaa tilaisuus, jossa nuoren on mahdollisuus tulla tietoisiksi erilaisista koulutus- ja uramahdollisuuksista. Tällöin tapahtuma tarjoaa opinto-ohjaukselle hyvän pohjan. Tämän lisäksi opettajan on pidettävä osallistujille tapahtuman jälkeen palautekeskustelut joko henkilökohtaisesti tai ryhmäkeskusteluinä. Näin epävarmat tunteet voitaisiin käsitellä yhdessä.

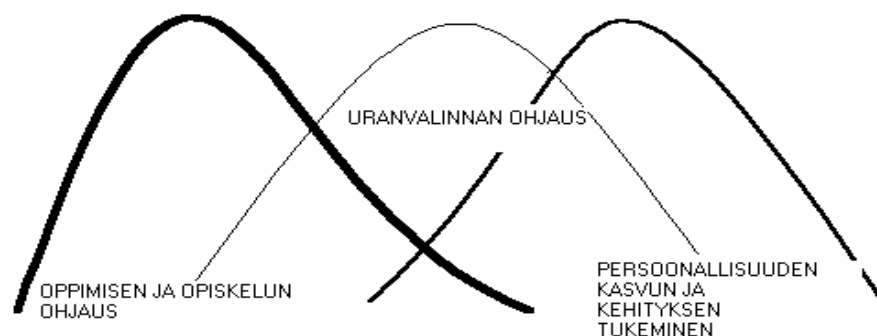
2. NUORUUS ELÄMÄNVAIHTEENA JA OHJAUKSEN HAASTEENA

2.1 Nuoruusiän kehityksen reunaehdot

Nuoruusiäksi käsitetään ikävuodet 11 – 25. Lapsuuden muuttuessa nuoruudeksi tapahtuu nuoren elämässä hyvin merkittäviä asioita: nuori siirtyy pikkuhiljaa lapsen roolista aikuisen rooliin. Siirtymäkauteen liittyy monia psyykkisiä, fyysisiä sekä sosiaalisia muutoksia. Psykkinen kehitys näkyy kognitiivisessa eli tiedollisen toiminnan, ja emotionaalisessa, eli tunne-elämän kehityksessä. Tiedollisen toiminnan kehityksen merkitys on tärkeää, sillä lapsen ajattelun kehitysvaiheet näkyvät nuoren päättelykyvyssä. Ajattelun kehitysvaiheita on neljä. Nämä ovat sensomotorinen vaihe 0-2 -vuotiaana, esioperationaalinen vaihe 2-6/7 -vuotiaana, konkreettisten operationaalinen vaihe 6/7 – 12 -vuotiaana ja formaalisten operatiivinen vaihe 12- 16 -vuotiaana. Nuorten 12-16 -vuotiaiden formaalinen operatiivisessa vaiheessa nuori voi ottaa huomioon eri näkökulmia tehdessään päätöksiä.(Vilko-Riihelä 2001, 209-216.)

Nuoruudesta voidaan erottaa viisi merkittävää kehitystehtävää. Yksi näistä kehitystehtävistä on oman kehon muutos eli murrosikä, jonka aikana nuoren kehossa tapahtuu fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia, joiden perusteella hän hahmottaa ruumiinkuvansa uudelleen. Nuori etsii ja hyväksyy sukupuoliroolinsa ja fyysisen olemuksensa. Muodostaakseen oman identiteettinsä nuoren on irrottauduttava vanhemmistaan. Tästä muodostuu toinen kehitystehtävä. Vaiheeseen kuuluu vanhempien ja muiden kasvattajien vastustaminen erilaisineen selkkauksineen. Tämänlainen toiminta edistää nuoren siirtymistä kehityksessä eteenpäin. Kolmanneksi kehitystehtäväksi voidaan käsittää se, että nuori löytää seurustelukumppanin. Tämän avulla hän hakee pohjaa sille, miten aikuisiässä muodostaa parisuhteen ja perheen. Neljäntenä kehitysvaiheena voi ajatella uravalintaan ja ammattiin valmistautumista. Tällöin nuori jäsentää omaa elämänrakennettaan ja valmistautuu työelämään. Viidentenä kehitysvaiheena on oman käsityksen luominen ympärillä olevasta toiminnasta ja sen oikeudenmukaisuudesta. Tämä edistää nuoren maailmankatsomuksen rakentumista ja herättelee sosiaalista vastuuta ympäröivästä maailmasta. (Nurmi J – E. 2003, 256 - 269.) Eriksonin kriisiteorian mukaan nuori alkaa käsittää tulevaisuuden mahdollisuudet ja paikkansa ympäristöstään, kun hän elää identiteettikriisiä.(Vilkkö-Riihelä 2001, 247-250.)

Nuori, joka on hakeutumassa toisen asteen koulutukseen, käy monia eri kasvu- ja kehitysprosesseja. Lerikkanen (2002, 50 - 51) kuvaa opinto-ohjaukseen vaikuttavia kasvu-, kehitys- ja ohjausprosesseja kolmen kukkulan avulla (kuvio 1). Ohjauksen alueet ovat oppimisen ja opiskelun sekä uravalinnan ohjaus sekä persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen. Näille ohjauksen eri alueille on kuvaavaa, että ne eivät ole eriytyneitä toisistaan, vaan ne leikkaavat toisiaan. Nämä ohjauksen eri alueet ovat jatkuvasti läsnä ohjaustyössä ja ne ovat huomioitava opinto-ohjausprosessissa.

KUVIO 1. Ohjauksen alueet opinto-ohjauksessa (Lerikkanen 2002, 51.)

2.2 Nuoren valinta- ja päätöksentekoprosessi

Virtalan (2005, 81-90) mukaan ammatillisen koulutukseen tulevan nuoren päätöksiin vaikuttavat osaltaan koulutusalaista tai ammatista saatu kiinnostava informaatio sekä oma kiinnostus alaa kohtaa. Lukion koulutusväylään valinneet nuoret olivat tietoisia omasta ammattialastaan tai sitten he haluavat lisää aikaa miettiä tulevaisuuttaan. Vanhempien kanssa keskustellaan jatko-opinnoistaan ja heidän kannanotollaan on merkitystä päätöksiä tehtäessä. Virtalan (2005, 81-90) tutkimuksen mukaan osa nuorista tarvitsee ohjausta ammatinvalintaprosessissa, sillä ammatinvalinta vaikuttaa merkittävästi nuoren tulevaisuussuunnitelmiin.

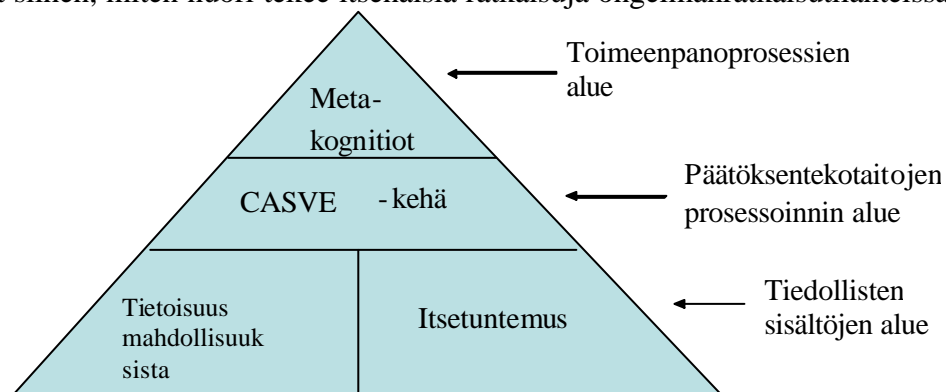
Ammatinvalinta on omien kykyjen selvittämistä sekä kiinnostuksien kartoittamista ammatteihin tai koulutusaloihin. Se on myös oman tulevaisuuden suunnittelua. Nuoren ammatinvalintaprosessi alkaa perusopetuksen yläkoulussa, sillä 9.luokan päätyttyä on oltava suunnitelma jatko-opinnoista. Vaikeuksia voi tulla, kun koulutusvaihtoehtoja on paljon ja nuori ei välttämättä tiedä, mikä soveltuu hänelle parhaiten. (Lerkkanen 2002, 49-51.)

Mikäli nuori tarvitsee ohjausta omassa prosessissaan, tarvitaan opinto-ohjaajan asiantuntijuutta. Ohjaus on aktiivista, tavoitteellista, henkilökohtaista, lyhytkestoista ja itsenäisyyttä kannustavaa. (Lairio, M. ja Puukari, S., 2001, 9 -15.) Opinto-ohjaajan on ohjauskeskustelussa tiedostettava ohjattavan ajatustyyli, kieli ja arkielämä, jotta ohjattava ja ohjaaja ymmärtävät toisiaan. Tämän lisäksi ohjattavalle on annettava aikaa ja tilaa työstää omia ajatuksiaan ja häntä itseään askarruttavia kysymyksiä. Ohjaaja voi osallistua prosessiin ohjaavalla ohjauksella, jolloin ohjaaja ja ohjattava yhdessä reflektivat erilaisia vaihtoehtoja, mutta päätöksen tekee aina ohjattava. (Vänskä, K. 2005, 28 - 33.) Opinto-ohjaajan tarjoaa asiallista ja oikeaa tietoa, jotta nuori voi selventää omia tavoitteitaan ja tulevaisuuden suunnitelmiaan. Näin ohjauksen tarkoituksena on lisätä itsetuntemusta ja sitä kautta auttaa ratkaisemaan ammatillisia kysymyksiä. (Opetushallitus 2007, 2.) Opinto-ohjauksen yhtenä tavoitteena on myös tarjota tietoa oppimisesta ja opiskelusta, sillä opiskelijan on hyvä tiedostaa oppimistapansa. Näin hän voi kehittää omaa opiskelutekniikkaansa ja hänen ammatillinen kasvunsa saa hyvät lähtökohdat.

Välttämättä kaikki nuoret eivät tarvitse opinto-ohjaajan yksilöllistä asiantuntijuutta, vaan he pystyvät etsimään tietoa internetistä tai työvoimatoimiston koulutus- ja tietopalveluista. Työministeriö on tuottanut verkkoon erilaisia omaehtoisia ohjauspalveluja kuten ammatinvalintaohjelman eli AVO-ohjelman tai ammatti-internetin. Näistä nuori voi löytää tietoa itsenäisesti eri pelien ja infisivujen avulla. (Opetushallitus 2007, 1.) Opinto-ohjaajan asiantuntijuutta tarvitaan, jos nuori on epävarma tai ei kykene tekemään päätöksiä tulevaisuudesta.

Ohjausalan kirjallisuus käsittelee laajasti erilaisia ohjauksen koulukuntia ja teoriasuuntauksia. Käytännön tilanteissa ohjaajan lähestymistapoja on hankala selkeästi luokitella ja ohjaaja käyttää ohjauksellisia lähestymistapoja tarpeen mukaan ohjaustilanteissa. Menetelmiä ja lähestymistapoja käytetään usein rinnakkain, ohjattavan muuttuvan tilanteen ja ohjaajan kiinnostuksen ja kokemuksen pohjalta nimeämättä niitä tietyiksi teoriasuuntauksiksi. Ohjauksen ja neuvonnan taustalla olevien teorioiden ja lähestymistapojen tuntemus antaa ohjaajalle ammatillista itseluottamusta. Ohjaaja käyttää erilaisia ohjauksen lähestymistapoja yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhtenä tällaisena ohjauksen lähestymistapana on kognitiivinen näkökulma koulutus- ja uravalinnan ohjaukseen. Tässä lähestymistavassa on pyritty luomaan malli koulutus- ja uravalintaan liittyvälle päätöksenteolle ja ongelmanratkaisulle. Toisena tavoitteena on CIP- mallin (kuvio 2) hyödyntäminen päätöksenteon ja ongelmanratkaisutaitojen oppimisessa ja itseohjautuvuuden kehittämisessä. (Lerikkanen 2002, 22.)

CIP-mallin avulla havainnoidaan koulutus- ja uravalinnan prosessointia. Pyramidissa on kolme eri tasoa, joiden vaikutuksesta opiskelijan vahvuudet ja valmiudet vaikuttavat siihen, miten nuori tekee itsenäisiä ratkaisuja ongelmanratkaisutilanteissa.

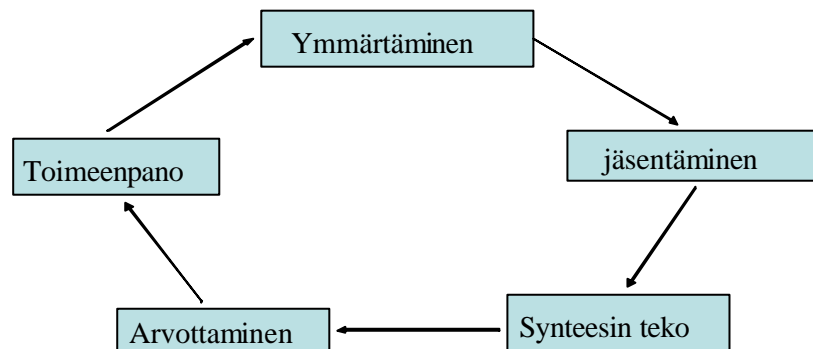

KUVIO 2. CIP – pyramidi (Lerikkanen 2002, 25.)

Tiedollisen sisältöjen alueella nuoren on selvíteltävä itselleen itsetuntemuksen kohdalla, mitká ovat hänen vahvuutensa, kiinnostuksen kohteensa ja taitonsa. Tämän lisäksi nuori tarvitsee tietoa koulutuspaikoista, ammateista ja työelämän vaatimuksista. Näiden pohjalta nuori voi vertailla omaa itsetuntemustaan ja valita hänelle sopivat vaihtoehdot.

Päätöksentekotaitojen prosessoinnin alueella nuori käsittelee eri vaihtoehdot ja arvottaa ne itselle tärkeysjärjestykseen Casve-kehän (kuvio 3) avulla. Toimeenpanoprosessin alueella nuori päättää, mihin hän lähtee opiskelemaan ja minkä ammatin hän haluaa. Tässä vaiheessa ohjattava prosessoi vaihtoehtoja ja samalla kartoittaa, mitä koulutus sisältää. Hän sitoutuu ja toimeenpanee päätökset. Jokainen vaihe CIP-pyramidissa on hyvin tärkeä, sillä ne luovat pohjan seuraavalle vaiheelle ja ne vaikuttavat opiskelijan tekemiin päätöksiin. Jonkun osan puuttuminen voi jopa estää tai vääristää opiskelijan tekemiä päätöksiä. (Lerikkanen 2002,22.)

Päätöksentekotaitojen prosessoinnin yhteydessä ohjaaja käyttää CASVE-kehää (kuvio 3), jonka avulla opiskelija selvittää ja arvottaa valitsemiaan vaihtoehtoja.

KUVIO 3. Casve-kehä (Lerikkanen 2002,26.)

Casve-kehän (kuvio 3) ensimmäisessä vaiheessa ohjattava tiedostaa ammatinvalintaa liittyviä ongelmia. Seuraavassa vaiheessa ohjattava jäsentää ja tunnistaa valmiutensa, vahvuutensa ja mahdollisuutensa. Synteesivaiheessa ohjattava arvioi ja rajaa esille tulleet vaihtoehdot. Arvottamisvaiheessa ohjattava arvioi valitsemansa vaihtoehtojen riskit ja edut. Näiden avulla hän tekee valintansa ensimmäisen ja toisen vaihtoehdon välille. (Lerikkanen 2002, 26.)

2.3 Perusopetuksen ja ammatillisen toisen asteen koulutus - ja uraohjaus

Peruskouluja koskevassa uudessa koululainsäädännössä määritellään tarkasti miten ja milloin oppilaanohjaus aloitetaan sekä millä eri keinoin oppilaanohjausta on annettava. Perusopetuksen ylimmillä vuosiluokilla oppilaanohjauksen painopiste on jatko-opinnoista tiedottamisessa ja uranvalintavalmiuksien parantamisessa. Yksi merkittävä tavoite oppilaanohjauksessa on yhteistyö työelämän ja muiden koulujen kanssa, joista nuori saa tietoa ammattialoista, ammateista ja työelämästä. Perusopetuksen oppilaanohjauksella pyritään auttamaan, tukemaan ja ohjaamaan oppilaita selviytymään mahdollisimman hyvin opiskelustaan peruskoulussa ja saamaan elämänhallinnan työkaluja. Oppilas kykenee arvioimaan hänelle soveltuvaa koulutusta ja tekemään uravalintaan koskevia ratkaisuja. (Opetushallitus 1999, 225 - 260.)

Pirttimäen (2005, 43-50) mukaan ammatillinen uraohjaus koostuu kolmesta eri vaiheista: Siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle, ohjaus toiselle asteella ja ohjaus koulutuksesta työhön. Näiden vaiheiden läpi käyvä nuori tarvitsee ohjausta ja tukea, jotta hän saa realistisen mielikuvan ammateista ja osaa tehdä oikeanlaiset urapäätökset. Pirttimäki korostaa, että opinto-ohjausvalmiudet tulisi olla kaikilla opettajilla ja heidän tulisi osallistua opinto-ohjaukseen omalla panoksella.

Myös ammatilliset oppilaitokset pyrkivät opinto-ohjauksen avulla vaikuttamaan nuoren ammatilliseen kasvuun. Kainuun ammattiopiston opinto-ohjaukseen suunnitelmassa tavoitteena on pitää yhteyttä muihin moniammatillisiin asiantuntijoihin, työelämään sekä eri kouluasteisiin. Yksi tällainen yhteistyökumppani on perusopetus, jonka kanssa tehdään ohjaustilaisuuksia heidän oppilailleen ja vanhemmilleen. Esimerkiksi vanhempainillat, 8- ja 9-luokan tutustumispäivät, 9-luokan Taitaja- kisat ja rekrytointimessut ovat yhteisiä rekrytointitilaisuuksia. (Kainuun ammattiopiston opinto-ohjaussuunnitelma 2007,4.)

3. KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Kehittämishankkeen päätutkimustehtävänä oli selvittää:

1. Miten KOMPASSI -messutapahtumalla voidaan tukea nuoren koulutus- ja urasuunnittelua?

Päätutkimustehtävään haettiin vastausta seuraavilla alakysymyksillä:

- 1.1 Onko messutapahtuma hyvä opinto-ohjauksen kohde ja palveleeko se nuoren koulutus- ja urasuunnittelua?
- 1.2 Millainen toiminta herättää nuorten mielenkiinnon messuilla?
- 1.3 Mitkä muut tekijät vaikuttavat nuorten koulutussuunnitelmaan?

4. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmät

Kehittämishankkeessa käytettiin survey-tutkimusta, jossa tutkimukseen valitaan tietty otos kyselyyn osallistujista. Kyselyn avulla pyritään löytämään vastauksia ja selvityksiä tutkimusongelmiin. Tutkimusmetodina käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimusvälineenä käytettiin kyselylomaketta ja kohteena olivat Kainuun ammattiopiston järjestämien KOMPASSI- messujen osallistujat. Kyselyn avulla selvitettiin, millaisia asioita tulee huomioida opinto-ohjauksessa rekrytointimessujen yhteydessä, jotta tapahtuma palvelisi nuoren koulutus- ja urasuunnittelua. (Hirsijärvi ym.1997, 114-157.)

4.2 Aineiston keruu ja käsittely

Kehittämishankkeen tutkimusaineiston muodosti Kajaanin kaupungin perusopetuksen yläkoulun oppilaille suunnattu kysely KOMPASSI- messuista. Kyselylomakkeessa oli osittain monivalintakysymyksistä ja asteikkoon perustuvia kysymyksiä. Yleensä jokaisen kysymyksen alla oli vastaajalla mahdollisuus perustella vastaustaan (Liite1). Kyselylomakkeet lähetettiin oppilaanohjaajille, jotka suorittivat kyselyn opinto-ohjaustunneilla. Kysely tehtiin noin kuukauden päästä messuista, jotta nuoret saivat aikaa pohtia ja selvittää messuilla tulevia asioita ja kysymyksiä henkilökohtaisesti.

Kyselyyn vastasi 143 yhdeksäsluokkalaista kahdesta koulusta sekä 80 kahdeksaluokkalaista. Kyselyä rajattiin kuitenkin niin, että kahdeksaluokkalaiset jätettiin pois vähäisen messutapahtuman kokemuksien vuoksi. Kyselylle saatiin lupa johtavalta rehtorilta, sillä tutkimuskohteena olivat alaikäiset nuoret (Liite 2).

Kyselyn vastaukset koottiin Excel- taulukkoon siten, että vastaukset jaettiin kahteen osaan sukupuolen mukaan. Näin tuloksia voitiin vertailla sukupuolen näkökulmasta. Joitakin kyselyn vastauksia on tarkasteltu yhteisestä näkökulmasta. Perustelut, joita vastaajat olivat lisänneet, ovat taulukon alapuolella.

5. KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

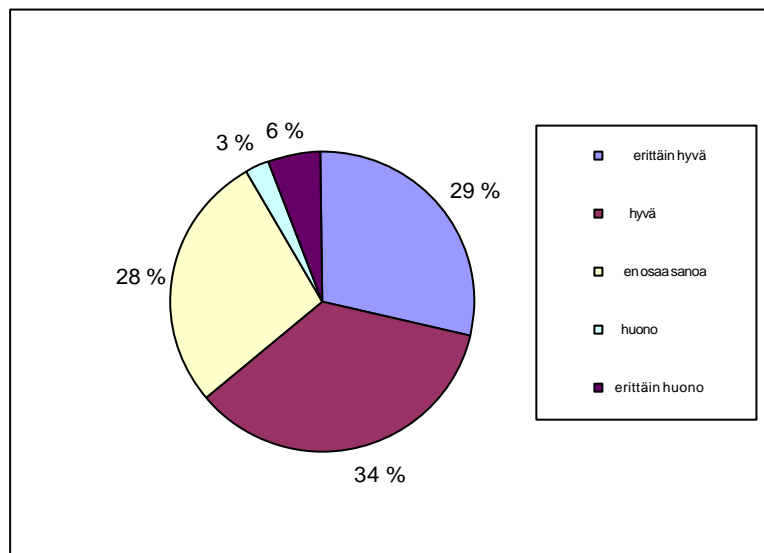
5.1 KOMPASSI – messutapahtuma tukemassa nuoren koulutus- ja uravalintaa

Kehittämishankkeen tutkimusongelmat jäsentävät tulosten käsittelyä ja tuloksia tarkastellaan pääosin tutkimustehtävien mukaisessa järjestyksessä. Kehittämishankkeen päätavoitteena oli selvittää, miten messutapahtumalla voidaan tukea nuoren koulutus- ja urasuunnittelua. Tätä kysymystä lähdettiin selvittämään seuraavilla alakysymyksillä; onko messutapahtuma hyvä opinto-ohjauksen kohde palvelemaan nuoren koulutus- ja urasuunnittelua, millainen toiminta herättää nuoren mielenkiinnon messuilla sekä mitkä muut tekijät vaikuttavat nuorten koulutussuunnitelmaan.

5.1.1 Opinto-ohjaus ja messutapahtuma

Ensimmäisessä kysymyksessä lähdettiin hakemaan vastausta siihen, kokevatko oppilaat messutapahtuma hyväksi kohteeksi opinto-ohjaustunneille ja palveleeko se nuoren koulutus- ja urasuunnittelua?

Oppilaiden vastausten perusteella KOMPASSI- messut olivat 63 % (91) mielestä erittäin hyvä tai hyvä vierailukohde oppilaan-ohjauksen tunneille. Vastaavasti 9 % (12) piti messuvierailu kohdetta huonona tai erittäin huonona, ja 28 % (40) ei osannut sanoa.

KUVIO 4. Oppilaanohjaus ja KOMPASSI- messu

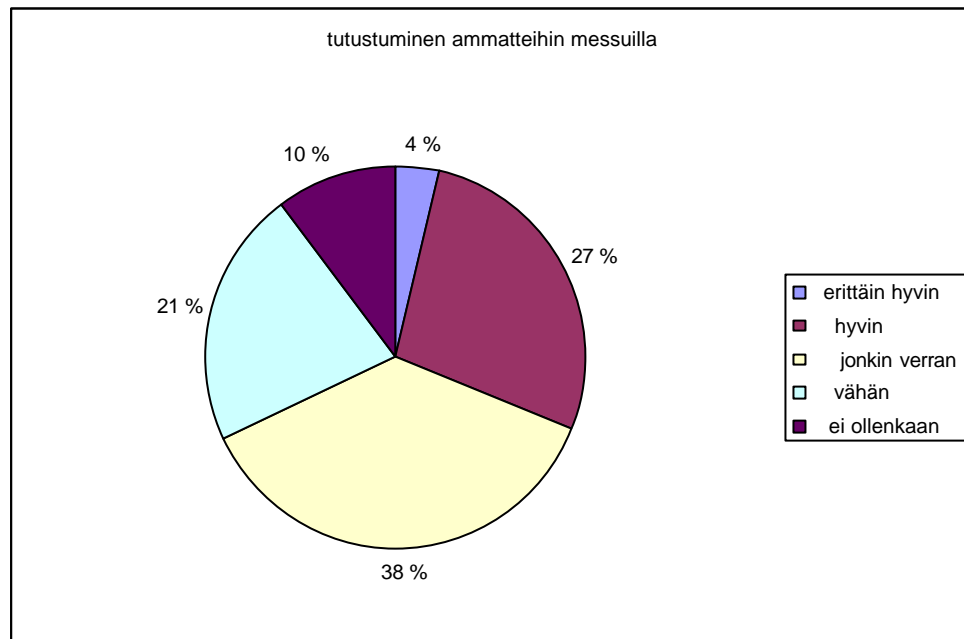
Vastaajista (143 oppilasta) oli 85 tyttöä ja 58 poikaa. Vastausten pohjalta tytöt pitivät messuja enemmän hyvänä vierailukohteena oppilaanohjaustunneilla kuin pojat. Poikien vastauksiin on osaltaan vaikuttanut etenkin se, että messuilla ei ollut tekniikan ja liikennepuolen edustusta. Useissa vastauksissa oli maininta siitä, että tekniikan ja liikenteenalat puuttuivat messuilta.

Messuja järjestävän oppilaitosten on huomioitava messuilla käyvät asiakkaat, sillä ohjelmien, tilojen ja tiedotteiden tulisi saavuttaa mahdollisemman monet messuilla kävijät. Varsinkin tällaisten messujen, jotka ovat kohdennettu perusopetuksen opinto-ohjaustunneille, tulisi huomioida mahdolliset kävijät ja se, mikä heitä kiinnostaa. Jos tällaisessa messutapahtumassa jätetään osa koulutus- tai ammattialoista pois, voi se saada aikaan turhautumista ja antaa vääristyneen kuvan oppilaitoksesta. Tätä voisi sanoa piilomarkkinoinniksi, jonka merkitys voi vaikuttaa nuoren tekemiin päätöksiin. Erialailla tehostetut markkinointitapahtumat voivat herätellä nuoren kiinnostuksen ammattialaan. Kainuun ammattiopiston opiskelijat markkinoivat omaa alaansa KOMPASSI- messuilla kasvokkain. Ohjelmat olivat nopeasti vaihtuvia ja niitä oli tehostettu valojen ja musiikin avulla. Tällainen toiminta oli osallistujille mieleinen.

Järjestäjillä on vastuu siitä, minkälaisen kuvan koulutuksista ja ammateista he antavat tällaisilla rekrytointimessuilla. Tällaisessa messutapahtumassa voi olla vaikeaa luoda oikeanlainen kuva koulutuksista ja ammateista. KOMPASSI- messutapahtumaa suunniteltiin hyvin tarkkaan ja tilojen puutteen vuoksi jätettiin tekniikan ja liikenteen alat kokonaan esittelemättä. Tämän vuoksi osa messuilla kävijöistä ei saanut tutustua alaan, joka heitä olisi kiinnostanut.

Opinto-ohjaukseen tällainen messutapahtuma on hyvä silloin, kun oppilaat ovat kiinnostuneita tulemaan messuille. He voivat etsiä, havainnoida ja saada kiinnostavaa tietoa eri ammateista ja koulutusaloista. Heille on varattava riittävästi aikaa tutustua esillä oleviin aloihin. Osalla oppilaista ei ole messuille tullessaan vielä tietoa siitä, mikä ammatti heitä kiinnostaa.

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää sitä, kuinka nuoret kokivat mahdollisuutensa tutustua eri ammatteihin ja ammattialojen edustajiin. Vastaajista 31 % koki tutustuneensa erittäin hyvin tai hyvin eri ammatteihin ja ammattialoihin. Vastaajista 59 % tutustui eri ammatteihin ja niiden edustajiin jonkin verran tai vähän. Kun taas 10 % vastaajista ei ollut ollenkaan tutustunut ammatteihin tai ammattialoihin.

KUVIO 5. Mahdollisuus tutustua erilaisiin ammatteihin tai ammattialoihin

Yleisesti vastaajat perustelivat kokemustaan siten, että kaikista aloista oli tietoa ja esitteitä sekä alat olivat muutenkin hyvin esillä. Ilmeisesti osa näistä 10 %:n vastaajista on suuntautunut tekniikan ja liikenteen alalle, joka ei ollut esillä messutapahtumassa.

Messutapahtuma on hyvä markkinointipaikka, jossa voi tuoda omaa koulutusalaan esille. Erittäin tärkeää messujen järjestäjille on löytää oikeanlainen näkökulma alan markkinointiin, sillä arkipäiväisiä ja tuttuja aloja ei osata välttämättä liittää messuilla esiteltäviin ammattialoihin. Esimerkiksi KOMPASSI- messuilla matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusalojen esittely oli enimmäkseen kahvilapisteessä. Tätä kahvila-toimintaa eivät messuilla kävijät mieltäneet esittelypisteeksi.

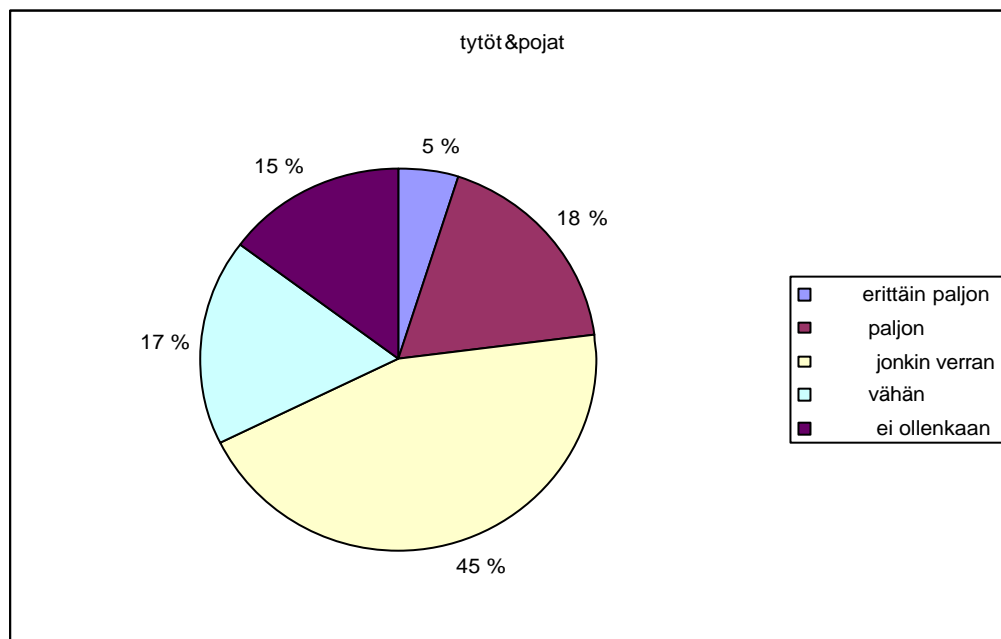
Ammattialojen esittelijöiden on tuotava alaansa kiinnostavasti esille siten, että nuoret saavat mahdollisemman todellisen kuvan alasta ja ammattikuvasta. Heidän on tiedettävä myös vastuunsa siitä, millaisen kuvan he tarjoavat ammattialastaan. Esittelijöiden oma ammatillinen osaaminen, vuorovaikutus ja esittelykyky ovat jo itsessään hyviä markkinointikeinoja.

Opinto-ohjaajan olisi tehtävä ennakkovalmistautumista messutapahtumaan esimerkiksi laatimalla suunnitelma päivä- tai messuohjelmaksi nuorille. Ohjaajan tulisi myös tutustua esillä oleviin ammattialoihin ja hänen on tiedettävä mistä löytää tietoa kyseisestä ammatista. Myös oppilaiden on oltava itse aktiivisia ja tiedonhaluisia, jotta he saavat kaiken välttämättömän informaation itselleen. Oppilailla on hyvä olla ennakkotehtävät, joihin he hakevat messuilta tietoa. Opinto-ohjaajan on tehtävä vastauksista yhteenveto, jotka käsitellään yhdessä opinto-ohjaustunneilla. Näin voidaan vähentää messutapahtumassa muodostuneita vääriä mielikuvia ja tietoja. Toisaalta opinto-ohjaajan on tehtävä yhteistyötä ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaajien kanssa, jotta myös he saavat tietoonsa, miten nuoret ovat messutapahtuman kokeneet.

5.1.2 Koulutus- ja urasuunnittelua tukevan informaation saaminen messuilta

Seuraavassa kysymyksessä lähdettiin selvittämään sitä, kuinka oppilaat kokivat saaneensa tarvitsemaansa koulutus- ja urasuunnittelua tukevaa informaatiota messuilta (kuvio 6).

Kainuun ammattiopiston opiskelijoiden esittämistä koulutusvaihtoehtoista ja niihin liittyvästä informaatiosta sai tietoa 23 % (33) vastaajista erittäin paljon tai paljon. Vastaajista 45 % (64) oli saanut tietoa jonkin verran. Vastaavasti 32% vastaajista koki saaneensa tietoa vain vähän tai jopa jääneensä tärkeää informaatiota vaille.

KUVIO 6. Oppilaan kokemus saadusta koulutus- ja urasuunnittelua tukevaa informaatiosta

Avoimissa kysymyksissä nuoret perustelivat vastauksiaan siten, että heille oli muodostunut mielikuva siitä, mitä tehdään ammatillisessa koulutuksessa käytännössä ja teoriassa. Oppilaat pitivät ammattiopiston opiskelijoiden esityksistä ja heidän mielestään koulutusalat olivat olleet hyvin esillä. Osa vastaajista olisi odottanut vielä enemmän tietoa koulutusaloista ja opetussuunnitelmista ja lisäksi he jäivät kaipaamaan tietoa siitä, miten voi edetä ammatillisen koulutuksen jälkeen.

Tällaisia messuja järjestäessä on huomioitava se, keitä ovat messujen asiakkaat. Tämän jälkeen on suunniteltava hyvin markkinointiin ja viestintään liittyvät tekijät. Usein myös vertainen, toinen ammattiin valmistuva opiskelija tarjoaa valintaa tekevässä olevalle nuorelle positiivisen kuvan ammatista. Oppilaitoksen koulutusalaninfoja tulisikin suunnitella ja toteuttaa oppilaitoksen henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteistyönä. Kuitenkin niin, että kokonaisvastuu markkinoinnista ja viestinnästä on oppilaitoksen henkilökunnalla.

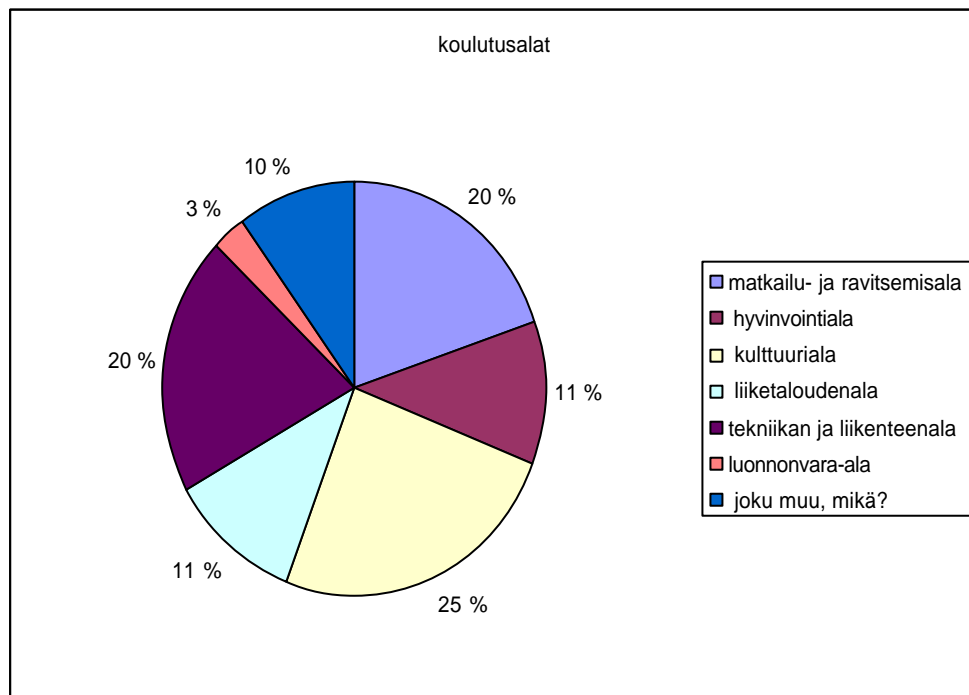
Yhteenvedona voidaan todeta, että messutapahtuma tarjoaa hyvän tuen opinto-ohjaustunneille, jos nuoret saavat oikeanlaista tietoa ammateista ja koulutusaloista. Vastuu oikeasta tiedosta on osittain järjestäjillä, opinto-ohjaajilla ja messuesittelijöillä. Messuista tulisi tehdä mahdollisimman laaja-alaiset, jotta kouluryhmät voivat osallistua tällaisiin tapahtumiin. Messuilla olevista aloista olisi tarjottava ennakkotietoa ja messujen jälkeen olisi pidettävä palautekeskustelu perusopetuksen oppilaanohjaustunneilla. Järjestäjien olisi hyvä olla yhteydessä perusopetuksen opinto-ohjaajiin, jotta heillä olisi mahdollisuus hyödyntää omassa toiminnassaan messutapahtuman tarjontaa ja antaa paremmin perusopetuksen oppilaita palvelevaksi.

5.2 Rekrytointimessun vaikutus nuorten koulutus- ja urasuunnitteluun

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin kartoittaa sitä, kuinka messut vaikuttavat nuorten mielikuviin ja jatkosuunnitelmiin.

5.2.1 Yleisesti kiinnostavat koulutusalat

Nuorten kokemukset kiinnostavimmista koulutusalaesittelyistä jakautuivat siten, että pojat olivat kiinnostuneimpia kulttuuri-, matkailu- ja ravitsemis- ja liiketaloudenaloista. Vastaavasti tytöt olivat kiinnostuneita hyvinvointi-, kulttuuri- sekä matkailu- ja ravitsemisaloista. Kaiken vastanneiden keskuudessa kolme kiinnostavinta alaa olivat kulttuuri-, hyvinvointi- sekä matkailu- ja ravitsemisala.

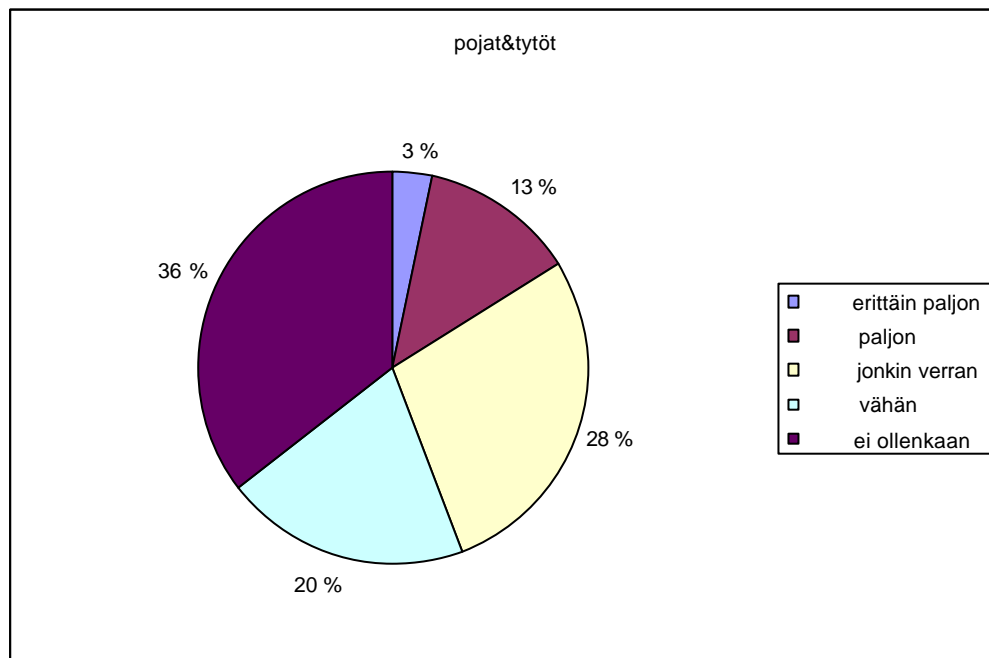

KUVIO 7. Koulutusalat, jotka kiinnostivat nuoria.

Avoimissa kysymyksissä vastaajat perustelivat valintaansa sillä, että esitykset olivat mielenkiintoisia ja he itse saivat osallistua mukaan tapahtumiin. Kulttuurialan musiikkiesitykset olivat monen nuoren mielestä erittäin hyviä. Useampi vastaaja halusi tutustua siihen alaan, joka jo ennestään kiinnosti heitä.

5.2.2 Oman mielenkiinnon herääminen messutapahtumassa esillä olleisiin koulutusaloihin

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää sitä, oliko messutapahtumalla vaikutusta nuoren kiinnostuksen herättämisessä eri ammattialoihin. 16 % (24) nuorista koki, että omaa kiinnostusta ja mielenkiintoa messutapahtuma herätteli erittäin paljon tai paljon. 28 % (42) mielestä messut herättivät jonkin verran kiinnostusta. Vastaavasti 56 % (83) oli sitä mieltä, että messut lisäsivät kiinnostusta vähän tai ei ollenkaan. Kiinnostuksen vähäisyyttä osa oppilaista perusteli sillä, että heillä oli jo entuudestaan ammattiala tiedossa tai he eivät olleet tulossa ammatilliseen koulutukseen opiskelemaan.

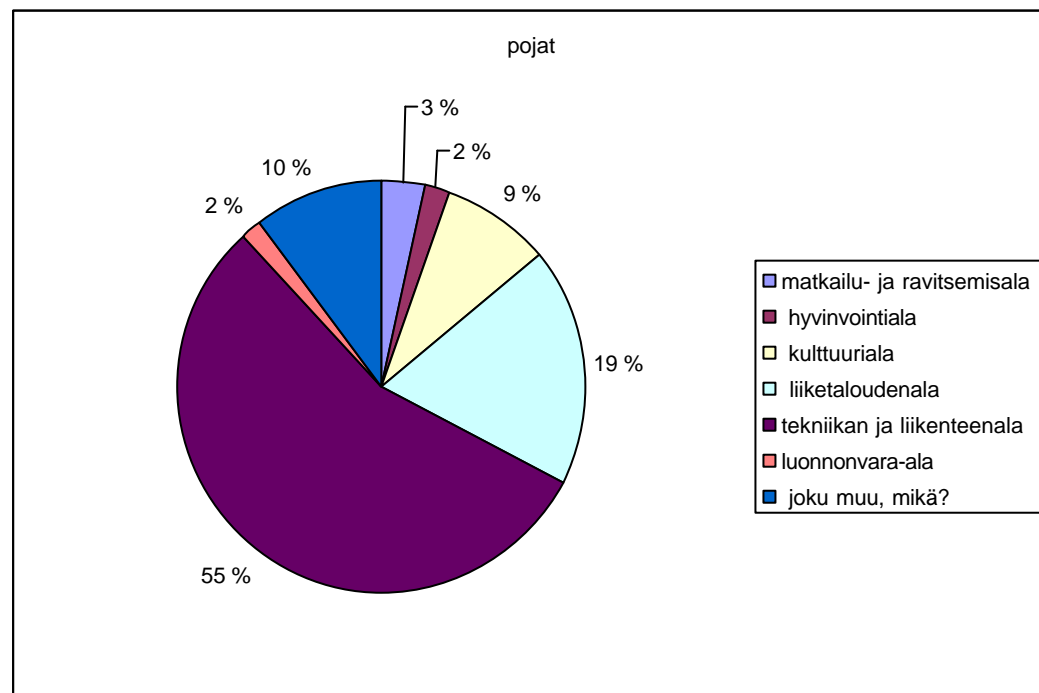

KUVIO 8. Messutapahtuman vaikutus nuoren kiinnostuksen herättämisessä

KOMPASSI- messut sijoituivat pieniin tiloihin, jolloin osa koulutusaloista jäi esitellystä pois. Tämä saattoi turhauttaa osaa messuilla kävijöistä. Tällöin juuri heitä itseään kiinnostava ala ei ollut välttämättä esillä.

Nuoret kulkevat yhdessä, jolloin herkästi voidaan kävellä ohi kiinnostavan ammattialan esittelystä. Vastaavasti nuoret voivat mennä ryhmän mukana tutustumaan sellaiseen ammattiin, johon ei välttämättä ole itsellä mielenkiintoa. Nämä molemmat näkökulmat voivat saada negatiivisia ajatuksia ammattivalinnasta. Toisaalta, jos messutahtuma herätti nuorissa edes jonkin asteisen kiinnostuksen, on se hyvä asia. Useat nuoret, jotka ilmoittivat menevänä lukioon, eivät olleet miettineet sitä, mihin ammattialaan he haluavat lukion jälkeen.

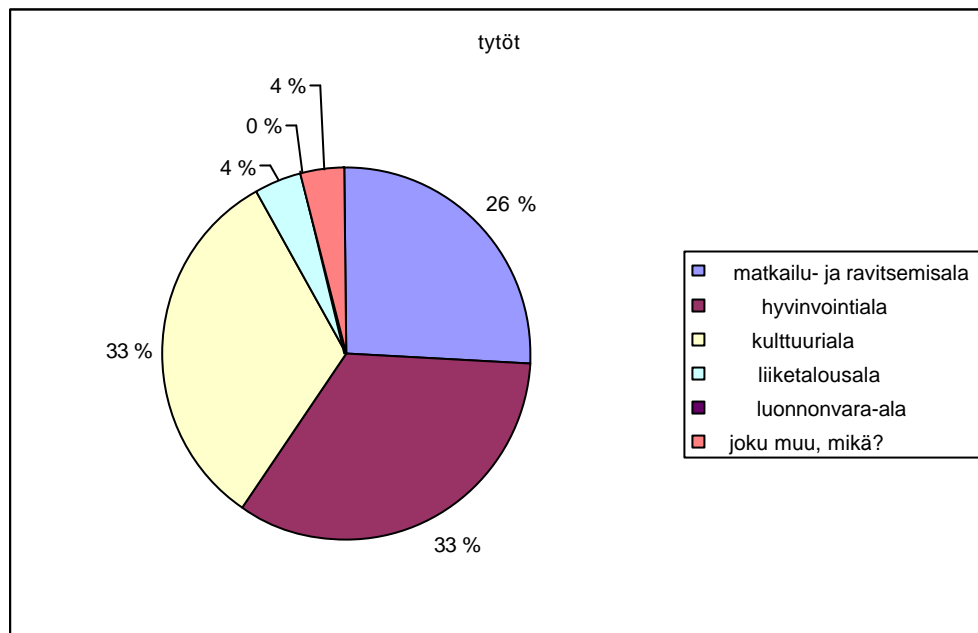
Suurin osa poikavastaajista oli kiinnostuneita tekniikan ja liikenteen alista. Messuilla esillä olevista aloista poikien kiinnostus painottui liiketalous-, sekä matkailu- ja ravitsemisalaa. Kolmanneksi eniten kiinnostivat kulttuurialat (kuvio 9.)

KUVIO 9. Poikia kiinnostavat koulutusalat

Poikia kiinnostavat perinteiset tekniikan ja liikenteen alojen ammatit vuodesta toiseen. Myös kokkia nuorten miesten kiinnostuksen kohteena on vuosien varrella noussut. Tähän voi toisaalta vaikuttaa mediakokit, jotka ovat yleensä miehiä.

Tyttöjen koulutusalan kiinnostukset painottuivat hyvinvointi-, kulttuuri- sekä matkailu- ja ravitsemisalan koulutuksiin.

KUVIO 10. Tyttöjä kiinnostavat koulutusalat

Perinteisesti tyttöjä on kiinnostanut hoiva-alat, kuten lähihoitajat ja asiakaspalvelu. Kulttuurialoilla tyttöjä kiinnostaa stylistit, pukuompelijat ja media-assistenttityöt.

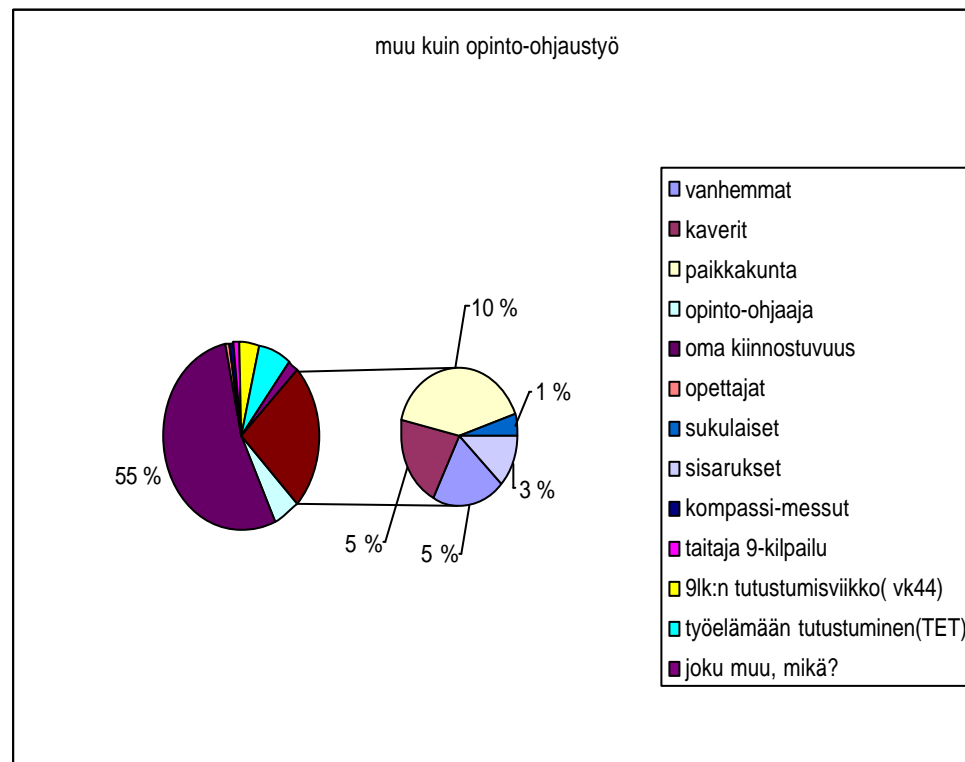
Yhteenvetona voidaan todeta, että molempia sukupuolia kiinnostavat tyypilliset perinteiset alat. Tytöt hakeutuvat hoiva-alalle kun pojat vastaavasti tekniikan ja liikenteen aloille. Tietenkin joka alalta löytyy poikkeuksia, joissa nuoret ovat hakeutuneet sukupuoleltaan epätyypillisiin ammatteihin ja tehtäviin. Yleensä tällaiset nuoret hakeutuivat rohkeasti ottamaan tietoa ja vahvistusta omasta kiinnostuksen kohteesta.

5.3 Nuoren ammatinvalintaan vaikuttavat muut tekijät

Kolmantena tavoitteena oli saada selville, mitkä muut tekijät vaikuttavat nuorten ammatinvalinnanprosessissa. Ammatinvalinnanprosessi muodostuu tässä kyselyssä sekä opinto-ohjaustyöstä että nuoren ammatinvalintaan vaikuttavista muista tekijöistä. Vastausten avulla kartoitettiin sitä, kuinka paljon muut tekijät kuin opinto-ohjaus vaikuttavat nuoren ammatinvalinnassa. Muihin ammatinvalintaan vaikuttaviin tekijöihin lähdettiin hakemaan vastauksia asteikkokysymyksillä. Kysymykset rakennettiin asteikolla 1-5, josta 1 = ei vaikutusta ollenkaan, 2 = vähemmän tärkeä, 3 = jonkin verran tärkeä, 4 = tärkeä ja 5 = erittäin tärkeä.

5.3.1 Vanhemmat, sisarukset, paikkakunta, kaverit, sukulaiset

Vastaajien mielestä heidän jatkosuunnitelmiinsa vaikuttivat hyvin monet eri tahot ja tekijät. Eniten nuoren jatkosuunnitelmiin vaikuttava tekijä oli ehdottomasti nuoren oma kiinnostuneisuus. Muita merkittäviä vaikuttajia olivat vanhemmat, sisarukset, kaverit, paikkakunta ja sukulaiset (kuvio 11).

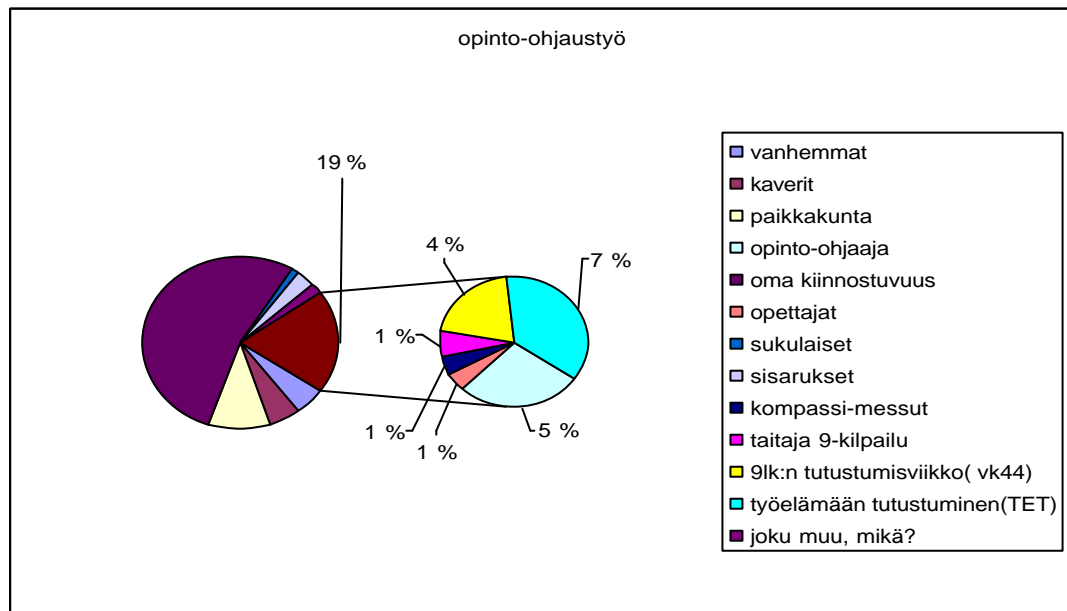
KUVIO 11. Nuoren jatkosuunnitelmiin vaikuttavat tekijät

Kyselyyn vastaajat laittoivat tärkeysjärjestykseen niitä tekijöitä (kuvio 11), jotka vaikuttavat heidän jatkosuunnitelmiinsa. Nuoret pitivät oman kiinnostuneisuutta koulutusalaan ja ammattiin kaikkein merkittävimpana tekijänä. Vanhemmat, kaverit ja paikkakunta olivat heille seuraavaksi tärkein. Myös sukulaiset ja sisarusten merkitys koettiin jonkin verran tärkeänä päätöksiä tehtäessä.

Mielenkiintoista oli huomata, että nuoren tekemiin päätöksiin vaikuttivat hyvin monet tekijät. Tärkeintä nuorille oli, että he pystyvät hakeutumaan itseään kiinnostavaan koulutusalaan. Myös vanhempien antama tuki on hyvin merkittävä nuoren suunnitella jätke-opintojaan. He antavat tukea ja kannustavat nuoria heidän päätöksissään. Vastaajien vanhemmista useimmiten äidit olivat keskustelleet nuoren kanssa ammatinvalinnasta. Sellaisiakin nuoria löytyy, joille vanhemmat ovat asettaneet jätke-opintosuunnitelmat. He voivat vaatia jopa kohtuuttomia, mutta nuori ei uskalla tuoda omaa näkemystään esille. Sisarukset voivat toimia nuorelle kannustajina koulutuspaikan valitsemisessa. Muiden sukulaisten vaikutus voi tulla eteen, jos nuorella ei ole muita lähimaisia joista voisi saada tukea omiin päätöksiinsä. Myös paikkakunnan merkitys on nuorelle ja heidän vanhemmilleen tärkeä asia tehtäessä päätöksiä jätke-opinnoista. Kavereiden merkitys nuorelle voi olla vahvistava tekijä, jos nuori ei itse osaa tai pysty valitsemaan omaa koulutusalaan tai ammattiaan.

5.3.2 Opinto-ohjauksen merkitys valinnoissa

AmmatINVALINTAPROSESSISSA vaikuttavat hyvin monet tekijät ja yksi merkittävimmistä on opinto-ohjaus. Kyselyn vastauksista saatiin selville se, että 19 % kaikista niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat nuoren jatkosuunnitelmiin, on osa opinto-ohjausta ja siihen liittyvää ohjausta (kuvio 12). Tällaisia opinto-ohjaukseen liittyviä tekijöitä ovat työelämään tutustumisviikko eli TET, 9-lk:ien tutustumisviikko Kainuun ammattiopiston koulutuslaturjontaan, Taitaja 9-kilpailut, erilaiset messutapahtumat sekä opinto-ohjaaja / oppilaanohjaajan tekemä ohjaustyö. Tämän lisäksi on hyvä muistaa myös muiden opettajien vaikutus nuoren tekemiin päätöksiin, sillä vastaajien mielestä myös opettajilla on vaikutusta merkittävästi.

KUVIO 12. Opinto-ohjauksen merkitys nuoren ammatinvalintaprosessissa

Nuoret kokivat hyvin tärkeäksi perusopetuksen yläkoulun tarjoaman ohjauksellisen yhteistyön työelämän ja ammatillisen oppilaitosten kanssa. Tällaisia yhteistyökuvioita voivat olla esimerkiksi työelämään tutustumisjaksot, 9 lk:n tutustumisviikko toisen asteen oppilaitosten kanssa, erilaiset messut ja Taitaja-kilpailutapahtumat. Työelämään tutustumispäivät ovat hyvin tärkeitä, sillä näin nuori saa ensimmäisen kosketuksen työelämään. Näin heille tarjoutuu mahdollisuus saada mielikuvia ja tietoa eri ammasteista ja toimenkuvien sisällöistä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Nuoren ammatinvalintaan vaikuttavat merkittävästi hänen omat kiinnostuksensa. Nuori käy läpi monia kasvu- ja kehitysvaiheita, jotka muokkaavat hänen valmiuksiaan tehdä päätöksiä tulevaisuuteen. Opinto-ohjaus on merkittävässä asemassa siinä vaiheessa, kun nuoret alkavat hahmottamaan omaa urakehitystään. Opinto-ohjauksessa on hyvin tärkeää huomioida nuoren valmiudet, jotta ohjaus tukisi nuoren kehitystä ja ammattivalintaprosessissa. Myös opinto-ohjaajan käyttämät ohjausmenetelmät ja – tilanteet ovat ohjaustyössä merkittävämpiä työkaluja.

Opinto-ohjauksen elinkaari alkaa useimmiten nuoren ollessa 12 - 13- vuotias, jolloin nuori on perusopetuksen yläluokilla. Erilaiset yhteistyöverkostot eri kouluasteiden ja työelämän kanssa selkeyttävät nuoren ammatinvalintaa. Opinto-ohjaajan on hyvin tärkeää huomioida erilaiset ohjausmenetelmät, jotta nuoret saisivat tietoa ammateista ja koulutusaloista eri tavoin. Siksi on hyvin tärkeää että opinto-ohjausta annetaan henkilökohtaisena tai ryhmäohjauksena. Opinto-ohjauksessa on huomioitava myös muut nuoren koulutussuunnitelmaan vaikuttavat tekijät. Näitä ovat muun muassa nuoren vanhemmat, kaverit, paikkakunta ja media.

Kehittämishankkeessa selvitettiin sitä, kuinka rekrytointimessut toimivat tukena opinto-ohjauksessa. Yhteenvedona kyselystä voisi sanoa, että tällaiset KOMPASSI -messut toimivat hyvin opinto-ohjauksen tukena, jos tapahtuma on suunniteltu huolella ja se tarjoaa laaja-alaisen katsauksen erilaisista koulutusmahdollisuuksista. Lisäksi messujen jälkeen tulisi tehdä yhteenveto oppilaiden kanssa. Näin opinto-ohjaaja voisi korjata virheellisiä tietoja ja arvioida oppilaiden yksilöllisiä ohjaustarpeita jatkossa.

Messut tarjoavat myös hyvän orientoitumismahdollisuuden koulutus- ja urasuunnitteluun. Messutapahtuma nostaa oppilaan tietoisuuteen ja keskusteluun erilaiset alat ja ammatit. Tapahtuma on myös hyvä tutustumiskohde nuorten vanhemmille, jotta he voisivat keskustella nuorten kanssa erilaisista valinnoista ja mahdollisuuksista. Messut edellyttävät myös opinto-ohjaajalta ennakkovalmistautumista ja mielenkiintoa tutustua tarjontaan. Opinto-ohjaaja voi esimerkiksi luoda erilaisia ryhmiä oppilaiden kiinnostuksien mukaisesti ja antaa heille ennakkotehtäviä tai tehtäviä itse messutapaht-

tumaan. Messuille annettuja tehtäviä voidaan jälkikäteen hyödyntää oppilaanohjauksen tunneilla. Messutapahtumassa myös erilaiset opinto-ohjauspisteet olisivat hyviä, jotta nuoret voisivat kääntyä juuri itseään kiinnostavien teemojen suhteen asiantuntijoiden puoleen.

Järjestävän oppilaitoksen on huomioitava, että messuista tehdään riittävän kattavat ja kaikki alat olisivat edustettuna. Toiminnassa on oltava ohjauksellinen tarkoitus, jotta messuista saadaan hyvin mielenkiintoiset ja tarpeeksi kattavat. Nykyaikaista tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen voidaan tuoda ja saada yhteys toiseen paikkaan reaaliaikaisesti. Voidaankin todeta, että tulevaisuudessa seinätkään eivät ole este tuoda kaikkia koulutusaloja esille. Järjestäjät ottavat suuren vastuun siitä, mitä ja miten eri aloja markkinoidaan ja jätetäänkö joitakin aloja itse messutapahtumasta pois. Markkinointi on mietittävä tarkkaan ja samalla on huomioitava paikka, imago ja toiminta, jotta jokainen ala tulisi esille omakseen edukseen (hyvässä valossa/positiivisessa valossa). Lisäksi tällaisilla messuilla on ehdottomasti oltava mukana työelämäedustus, jotta nuoret saavat mahdollisuuden itse keskustella heidän kanssaan mieltään askarruttavista asioista.

Kyselyssä nousi esille myös se, kuinka oppilaat ovat mieltäneet eri alojen koulutusalan esittelyt. Esimerkiksi se, että matkailu-, ravitsemis- ja talousalan esittelyt käsitettiin minimaalisiksi. Näiden alojen opiskelijat pystyttivät kahvion, jonka toimintaa ei mielletty koulutusalan esittelyksi. Juuri tämän vuoksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota markkinoinnin paikkaan, materiaaliin ja toimintatapoihin. Markkinointi on merkittävä tekijä herättelemään nuoren mielenkiintoa ammatteihin. Media viestittää erilaisia malleja, joita nuoren on helppo ottaa ihailun kohteeksi. Tällaisia ovat ainakin mediakokit, idols-kilpailut ja julkisuudenhenkilöt, jotka piilomarkkinoivat omaa alaansa ja tuovat esiin vain hyvän puolen oikeisiin tosiasioihin, mutta nuorelle ominaisilla tavoilla. Tämän selvityksen perusteella voidaan myös todeta, että nuoren kiinnostukseen voidaan vaikuttaa myös sillä, mitä ja miten toiset nuoret esittävät ja markkinoivat omaa alaansa. Vertaisopiskelijan esittelemänä ala voi herätellä mielenkiintoa erilaisista koulutusvaihtoehdoista. Näin saadaan heräteltyä nuoren ammatillista suuntautumista ja kenties jo sitoutumista alaan.

Myös vanhemmat vaikuttivat nuorten tekemiin päätöksiin. Nuoret omaksuvat hyvin nopeasti omien vanhempiensa käsityksiä eri ammattialoista. Nämä mielikuvat voivat olla joko negatiivisia tai positiivisia. Kyselyn perusteella löytyi myös sellaisiakin nuoria, jotka eivät edes tieneet omien vanhempiensa ammattia tai työpaikkoja.

Yhteenvetona voidaankin todeta, että rekrytointimesstyypisillä tapahtumilla voidaan vaikuttaa ainakin osittain nuoren kiinnostukseen ammattialoihin tai koulutusvaihtoehtoihin.

LÄHTEET

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 42.

Kainuun ammattiopisto, 2006, Toimintakertomus

Kainuun ammattiopiston, 2007 Ohjaussuunnitelma

Kasurinen, H. 2004, Ohjausta opintoihin ja elämän, opintojen ohjaus oppilaitoksessa, Vammala: Opetushallitus.

Lairio, M. & Puukari, S. (toim) 2003. Ohjauksen uudet orientaatiot. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Lerkkanen, J. 2002, Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Lerkkanen, J. & Virtanen, R. 2005. Opinto-ohjaus elämän eri vaiheissa osallisuuden lisääjänä. Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 34

Nurmi, J – E., 2003, Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä, Teoksessa Lyytinen, P., Korhokangas, M. & Lyytinen, H. (toim) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WSOY, 256 - 271.

Opetushallitus, 1999, Koululait perusteluineen. Lait, asetukset, lainsäädännön perustelut ja sivistysvaliokunnan mietintö: Helsinki

Virtala, M. 2005, Lukion vai ammattikoulun kautta? Peruskoulun päättävien koulutusväylä valintojen perusteluja ja valintoihin liittyviä tulevaisuusorientaatiota. Kuha-kosken erityisammattikoulun julkaisuja 2/2005

Vänskä, K, 2005, Moottoritietä metsäpoluille – oppimisen henkilökohtaistaminen opiskelussa, 28 -33, teoksessa Opinto-ohjauksen tarkoitus, Lerkkanen, J (toim.), Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja: Jyväskylän yliopistopaino.

Stenström 2002, 131 - 142. Vuorinen, R. & Kasurinen, H. (toim.) 2002. Ohjaus Suomessa 2002. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Kirjapaino Oma.

Pirttimäki, J., 2005. Ura- ja rekrytointipalvelujen tulevaisuusnuorten ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 43- 50.

Vuorinen, R., 2005. Opinto-ohjaajista elinaikaisen ohjauksen asiantuntijoiksi. Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 8-12.

Elinkeinoelämän keskusliitto, 2007. Koulutus ja tutkimus 2007-2012 Lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta,
http://www.finanssityonantajat.fi/pda/fi/lausunnot/index.php?we_objectID=6347

Vilkko-Riihelä 2001. Psykyen kehitys – ihmisen elämänkaari. Teoksessa Vilkko-Riihelä, A. Psykye Psykologian käsikirja. Porvoo:Werner Söderström osakeyhtiö.

www.oph.fi

www.oph.fi/koulutusnetti koulutukseen hakeminen

http://www.alli.fi/sivu.php?artikkeli_id=1613 Allianssi ry.

LIITTEET

KYSELYLOMAKE

1. Oletko?

- tyttö
- poika

2. Monennellako luokalla olet?

- 7
-
- 8
- 9
- jollain muulla, millä?

3. Huoltajiesi koulutus?

isä	äiti	koulu/ koulutus
		kansa- tai kansalaiskoulu
		perus- tai keski-koulu
		lukio
		kurssi- tai ammat-tikoulutus
		opisto- tai yliopis-tokoulutus

Huoltajiesi ammatit?

Isä _____ työssä/työtön/eläkeläinen

Äiti _____ työssä/työtön/eläkeläinen

4. Mikä ala sinua kiinnostaa?

- matkailu- ja ravitsemisala
- hyvinvointiala
- kulttuuriala
- liiketaloudenala
- tekniikan ja liikenteenala
- luonnonvara-ala
- joku muu, mikä? _____

5. Sain tietoa opiskelijoiden esittämistä koulutusvaihtoehtoista KOMPASSI-messuilla.

- erittäin paljon
- paljon
- jonkin verran
- vähän
- ei ollenkaan

Millaista tietoa jäit kaipaamaan? _____

6. Sain tietoa messutapahtumassa olevilta työelämän edustajilta eri ammateista.

- erittäin paljon
- paljon
- jonkin verran
- vähän
- ei ollenkaan

Millaista tietoa jäit kaipaamaan?

7. Messutapahtuma sai minut kiinnostumaan jostakin ammattialasta.

- erittäin paljon
- paljon
- jonkin verran
- vähän
- ei ollenkaan

Miksi?

8. Minkä koulutusalan esittely oli mielenkiintoisin?

- matkailu- ja ravitsemisala
- hyvinvointiala
- kulttuuriala
- liiketalousala
- luonnonvara-ala
- joku muu, mikä? _____

Miksi?

9. Pääsin messuilla tutustumaan eri ammatteihin.

- erittäin hyvin
- hyvin
- jonkin verran
- vähän
- ei ollenkaan

Miten?

10. Olivatko messut hyödyllinen vierailukohde oppilaan-ohjauksen tunneilla?

- erittäin hyvä
- hyvä
- en osaa sanoa
- huono
- erittäin huono

Miksi?

11. Miten paljon seuraavat tekijät vaikuttavat jatko-opintojen suunnitteluusi?

Merkitse taulukkoon siten, että erittäin tärkeä = 5, tärkeä = 4, jonkin verran = 3, vähemmän tärkeä = 2, ei vaikutusta ollenkaan = 1.

	5	4	3	2	1
vanhemmat					
kaverit					
paikkakunta					
opinto-ohjaaja					
oma kiinnostuvuus					
opettajat					
sukulaiset					
sisarukset					
KOMPASSI- messut					
Taitaja 9-kilpailu					
9lk:n tutustumisviikko (vk44)					
työelämään tutustuminen (TET)					
joku muu, mikä?					

Anna palautetta messujen järjestäjille!

Kiitos vastauksestasi!

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

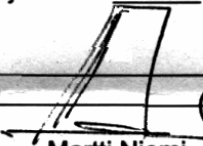
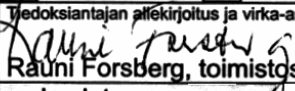
KAJAANIN KAUPUNKI
Sivistyspalvelukeskus

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Muu päätös

Sivu
1

Viranhaltija ja virka-asema
Perusopetuksen tulosalueen johtaja

Päivämäärä / §
29.01.2007/ § 6

Asia	Merja Kelan tutkimuslupa-anomus	
Päätös ja sen perustelut	<p>Merja Kela suorittaa opinto-ohjajaopintoja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Opintoihinsa liittyen Merja Kela pyytää tutkimuslupaa tekemäänsä kehittämissanketta varten. Käytännön osiossa Merja Kela tutkii messujen vaikutusta opinto-ohjauksen näkökulmasta. Aiheena on "Nuorten ammattivalinnanprosessiin vaikuttaminen messutapahtumalla".</p> <p>Merja Kelan tarkoitus on tehdä kysely peruskoulun yläasteen oppilaille Kompas-si-messutapahtumasta, joka on 17.-18.1.2007.</p> <p><u>Tulosalueen johtajan päätös:</u> Merja Kelalle myönnetään lupa tehdä pyytämänsä tutkimus. Ennen tutkimuksen aloittamista tulee asiasta sopia erikseen kunkin koulun rehtorin kanssa.</p> <p>Lisätietoja antaa tulosalueen johtaja Martti Niemi, puh. 044-7100 816 tai sähköposti muotoa etunimi.sukunimi@kajaani.fi.</p>	
Päätöksenteko-oikeus	Sivistyslautakunta 21.2.2005, § 18	
Allekirjoitus	<p>Tulosalueen johtaja</p> <p style="text-align: center;"> Martti Niemi</p>	
Päätös yleisesti nähtävillä	Paikka ja aika Sivistyspalvelukeskuksessa, Pohjolankatu 13, 87100 KAJAANI, 5.2.2007	
Oikaisuvaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen voi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuuteen päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen	
Oikaisuvaatimusviranomaisen	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään ja postiosoite Sivistyslautakunta, Pohjolankatu 13, 87100 KAJAANI, sähköposti: kajaani@kajaani.fi	
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenten katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittyinä aikana.	
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.	
Muutoksenhaku	Valituskielto ja sen peruste ☐ Erillinen muutoksenhakuohje	
Tiedoksianto asianosaiselle	Asianosainen Merja Kela, Viertokatu 4, 87150 KAJAANI	
	Miten ☒ Lähetetty postitse ☐ Luovutettu ☐ Muulla tavalla, miten?	
	Tiedoksiantajan allekirjoitus ja virka-asema Rauni Forsberg, toimistosiihteri	Vastaanottajan allekirjoitus
Sisäinen jakelu	ja koulut	

KUVIOT

- KUVIO 1. Ohjauksen alueet opinto-ohjauksessa (Lerikkanen 2002, 51.), 5.
KUVIO 2. CIP – pyramidi (Lerikkanen 2002, 25.), 7.
KUVIO 3. Casve-kehä (Lerikkanen 2002,26.), 8.
KUVIO 4. Oppilaanohjaus ja KOMPASSI-messu, 13.
KUVIO 5. Mahdollisuus tutustua erilaisiin ammatteihin tai ammattialoihin, 15.
KUVIO 6. Oppilaan kokemus saadusta koulutus- ja urasuunnittelua tukevaa informaatiosta, 17.
KUVIO 7. Koulutusalat, jotka kiinnostivat nuoria, 19.
KUVIO 8. Messutapahtuman vaikutus nuoren kiinnostuksen herättämisessä, 20.
KUVIO 9. Poikia kiinnostavat koulutusalat, 21.
KUVIO 10. Tyttöjä kiinnostavat koulutusalat, 22.
KUVIO 11. Nuoren jatkosuunnitelmiin vaikuttavat tekijät, 23.
KUVIO 12. Opinto-ohjauksen merkitys nuoren ammatinvalintaprosessissa, 25.